

Sajtótanács-beszélgetés a nyugdíjpénztárakról

A Méltányosság Politikaelemző Központ Sajtótanácsa 2010 közepén alakult meg azzal a céllal, hogy ajánlások megfogalmazásával segítséget nyújtson a hazai médiumoknak abban, hogy minél fogyaszthatóbbá, olvasó- és nézőbaráttá váljanak. A műfaj nem új, az ötlet az Egyesült Államokból [indult](#). Az MPK Sajtótanácsának célja ugyanaz, mint az eredeti kezdeményezéseké: olyan elemzések készítése, amelyek segíthetnek közelíteni egymáshoz a hír előállítóit és fogyasztóit. Milyen téren erős az adott médium? Hol igényel több utánajárást, jobb feldolgozást egy téma? Szükség van-e a hazai kontextus mellett a külföldi példák figyelembe vételére és megemlítésére? Ilyen és ehhez hasonló kérdésekre keresi a sajtótanács csapata a válaszokat, amelyeket minden alkalommal összefoglalva küld meg az adott médiumnak.

Az MPK Sajtótanács projektje ezúttal a magán-nyugdíjpénztári rendszer megszüntetésének kommunikációját vizsgálta a kezdeti hírektől egészen 2011. január végéig. Az egyik közismert internetes hírportált, az [Origo]-t választottuk ki. Jelentésünk szándéka, hogy a területet gyakran és szívesen látogatók véleményét és javaslatait összegyűjtsük abból a célból, hogy az internetes oldal számára segítséget nyújtsunk, de a konkrét javaslataink alighanem más médiumok számára is hasznosak lehetnek. A nyugdíjpénztárak megszüntetése európai méretekben a magánvagyon védelme miatt vethet hullámokat, míg idehaza mindezt áthatotta a politikai pártok közötti nézeteltérés is. Ám ezektől a tényezőktől független maga az a kérdés, hogy az érintettek, azaz a kötelező magánnyugdíj-pénztári tagok miként is döntsenek. Az igazi olvasóbarát médium persze mindenről beszámol, minden részletet elemez, ezt mégis úgy kell megtennie, hogy elkülönüljön egymástól a fontossági sorrend, s a lehető leghamarabb megtalálhassa az olvasó azt az információt, ami számára a legfontosabb.

Ugyanakkor ne legyünk igazságtalanok, a megfelelő döntés meghozatalában a média már csak azért sem lehet a segítségünkre, mert senki sem lát évtizedekkel előre. Könnyen lehet, hogy az állami rendszerbe kerülő nyugdíjas élete maga lesz a csődtömeg. Az állami nyugdíjrendszer működése ugyanis jórészt éppen az ország gazdasági állapotának függvénye. De a médiumok konkrét segítése azért is váratott magára, mert a kormány és a bankok tájékoztatása is késlekedett. Azt meg mégsem akarták kijelenteni (így az [Origo] sem), hogy nem tudhatjuk mitévők legyünk. A mindent kielégítő cikk, viszonylag sokára [született meg](#).

Jelen pillanatban sem tudható, hogy a különböző bankoknál, a különböző befizetések esetén mennyi lesz a „hozamgarantált tőke feletti összeg”, aminek sorsáról a magánnyugdíj-pénztári rendszerből a társadalombiztosítási rendszerbe történő visszalépőknek kell nyilatkozniuk. Maguk a bankok sem számították még ezt ki. Tisztázni kell azt a kérdést is, hogy mit jelent az, hogy „hozamgarantált tőke feletti összeg”? Mi az, hogy „hozamgarantált”?

S itt nem arról a problémáról van szó, hogy a magyar társadalom közgazdasági ismeretei alacsony szinten vannak, következésképpen a médiumok eleve lemondanak a nézők-olvasók tájékoztatásáról. A médium feladata éppen az, hogy a banki szakzsargont lefordítsa az utca nyelvére, és ezzel a munkával az [Origo] is megdolgozott a maga módján. A nézők tájékoztatása nehéz folyamat. Elválasztani az érthető dolgokat az érthetetlenektől, már önmagában egy hőstett. Bevallani azt, hogy valamit nem értünk, pedig kínossá válhat, ezért az újságírók nem is ezt az utat választják. Gyakran kénytelenek ahhoz folyamodni, hogy a számukra sem érthető információkat mások szájába adva ismertetik. Így még a folyamat kiszámíthatatlanságáról és zavarosságáról sem szóltak tudósítások, ehelyett eleinte a kormányzóvivőt, szakmai szervezetek interjúalanyait, szakértőket stb. idézték, ami a befogadó dolgát ritkán könnyítette meg.

Történetesen éppen a példánkban bemutatott hozamgarantált összeg vagy más néven reálhozam is elmagyarázásra került. Tapasztalható volt itt is pár hetes

csúszás, mert előbb kapták meg példának okáért az OTP-ből a levelet a magánnyugdíj-pénztári tagok, mint ahogyan az [Origo]-n is megjelent volna ez a tematika.

Az előbeszédben nem használunk olyan kifejezést, hogy „hozamgarantált”, ehelyett ezt inkább azonnal körbeírjuk: az összeg, amit nyereségként a bank bevállalt, hogy teljesít, vagy az értékállóságot, inflációt követő összeg (egyébként úgy tudjuk, hogy csak ez utóbbit takarja.). A szaknyelv és az élőnyelv közt épp ez a lényeg, hogy a szaknyelv folyamatosan tömörít, az élőnyelv pedig mindaddig, amíg egy fogalom nem közismert, kénytelen újra és újra körülírni. Még csak olyan kifejezéseket sem használ mindenki, hogy „társadalombiztosítási rendszer”, helyette inkább azt mondjuk, hogy „állami rendszer”. Ez pedig éppen, hogy tömörebb, mert a köznyelv másik tevékenysége a már megszokotthoz ragaszkodás, vagy egyszerűsítés.

Némi kritika után (nyelvel való küzdelem, magyarázatok késése stb.) álljon itt néhány elismerő szó is, mert első benyomásunk a honlap témakezeléséről kezdettől fogva pozitív volt. A felkerült anyagok mindegyike emészthető hosszúságú, műfajai is változatosak. Tartalmi szempontból az [Origo] lényegre törő, érthető és nem veszik el a részletekben, de mégis alapos, korrekt. A cikkeket böngészve objektív hírportál képe alakulhat ki az olvasóban. A témát minden elfogultságtól mentesen, több oldalról járja körül, a háttér alapos figyelembevételével írja le a tényeket, ugyanakkor véleményező szövegeknek nem enged teret. Részrehajlás semmilyen tekintetben nem tapasztalható, ahogyan megértő vagy kritikus hangnem sem. Az oldal alaposságát mutatja, hogy interjúk is megtalálhatók a témával kapcsolatos anyagok között.

A honlap nem pusztán összefoglal, de idézeteket is nagy számban használ: a kormány részéről Orbán Viktor miniszterelnök, Matolcsy György nemzetgazdasági miniszter és Selmeczi Gabriella nyugdíjvédelmi biztos, míg a kritikákat

leggyakrabban a Stabilitás Pénztárszövetség említésével jelenítette meg az oldal. Nem engedett teret ugyanakkor az ellenzéki pártoknak, azok vezető politikusainak.

A szemünkbe tűnő pozitívumok és kifogásolnivalók után egy részletesebb munka következett. Felosztottuk egymás közt a megfigyelendő témaköröket, amelyből a végén ajánlások, javaslatok fogalmazódtak meg. Ezeket a végeredményeket foglaljuk most össze:

1) Hivatkozások egységesítése

- Nem mindig találtunk egységes formában hivatkozást, volt ahol csak utalás történt, honnan való az adat, de ezt nem kísérte link, vagy más módon sem könnyítette meg az olvasónak a cikkíró, hogy az általa közölt adatok után nézhessen.
- Javaslatként felmerült, hogy a hivatkozásokat külön is össze lehetne gyűjteni a lap alján/szélén, ahogyan az a tudományos életben már régóta hétköznapi.

2) Társadalmi felelősségvállalás kérdésköre

- A különböző álláspontok összehasonlítása, azaz a hírháttér típusú szövegek száma viszonylag kevés, miközben az olvasó az ilyen típusú orientálásért hálás, különösen akkor, ha nem érzi úgy, hogy valamelyik álláspont felé manipulálni akarják.
- Például a kormánypárti oldal és intézkedés szakmai szempontú megjelenítésével szemben lehet ellenzéki oldalú szakmai álláspontot állítani. Ez a fajta paritás hiányzott.

3) Olvasói vélemények

- Külön rovatban lehetne ezekkel foglalkozni, például hasznos lenne, ha összegezve jelenítenék meg ezeket és nem válogatva a kommentárokból.
- Ha a cikk írója nem vállalkozik ilyen összehasonlításra, az olvasók véleményének kiemeltebb kezelésével meg lehetne ezt esetleg tenni, hiszen az olvasói vélemények garmadába maguk az olvasók is belefoglalhatnak, ha nincs annak valamiféle szerkesztése.

4) Nemzetközi példák kezelése

- Eseti jelleggel jelentek meg a nemzetközi példák, amiért egyfelől hálás az olvasó, de felmerült, hogy lehetne ebből nem csak több, de valamiképpen módszeresebb is. (Pl. szakmai külföldi reakciók, politikai külföldi reakciók).
- A téma tekintetében véleményünk szerint lehetőség nyílt volna koncepciók megjelenítésére, részletesebb ismertetésre. Modellekre hivatkoztak, de ezek nem lettek ismertetve, így az olvasó maximum műveletlennek érezhette magát, de okosabb nem lett, sőt, magabiztosabb olvasóink inkább visszadobták a kritikát, és áltudományos váddal illették az ilyen cikket.

5) Kétféle bontás

- Itthon rovat: alkalmi olvasókat is kiszolgálva, könnyedebb hangvételű írások közlését ragadhatná meg. Ezzel nyithatna az [Origo] egyfajta új olvasóközönség felé. Nagyobb fogyasztást generálna.
- Szakmai vonal: [Origo] üzleti rovatában megjelenő írások képviselnék a „szakmai vonalat”, itt van elég hely és igény is a részletekbe menő elemező írásokra.

A (b) változatokat leegyszerűsítve közölni lehetne az itthon rovatban, ezzel egyfajta szakmai megalapozottságú, de mégis könnyebben fogyasztható írások jöhetnek létre. Befejezésül az utóbbi 5. szemponthoz egy részletesebb magyarázatot is fűznénk. Egy honlap felvállalhatja az emberfők kiművelését, és a kifejezések szakszerűsége felé való elmozdulást, és felvállalhatja a leegyszerűsítést. Minél inkább szaklap annál inkább az első, és minél inkább sok emberhez kíván szólni, annál inkább a második az, amit elvárnak tőle.

Ám az [Origo]-nak mint minden internetes felületnek megvan az a lehetősége, hogy mindkét lovat megülje. Linkeken keresztül lehetőséget adhat arra, hogy valamiben egyre jobban elmélyüljön az olvasója. Feltételezzük, hogy az [Origo]-nak van olyan tudatos szándéka, hogy az olvasó gazdaságelméleti ismeretekbe mintegy észrevétlenül bevezesse, de ha nincs is, mert alapvetően szolgáltatóként közelít az

olvasóhoz, akkor is ez megtörténik, hiszen az üzleti negyed szerkesztésileg erre lehetőséget ad. Azt javasoljuk tehát, hogy a honlap szerkesztésében váljon ez a lehetőség tudatosabbá, a közérthető egyszerű nyelvhasználaton keresztül, a mélyebb elemzésekhez való eljutás mindig legyen megragadható linkeken, sőt hiperlinkeken keresztül.